

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

BÙI THANH HẢI

**NGHIÊN CỨU GIẢI PHÁP QUẢN LÝ
VÀ SỬ DỤNG HIỆU QUẢ ĐẤT TRỒNG LÚA
TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN PHÚ BÌNH,
TỈNH THÁI NGUYÊN**

LUẬN ÁN TIẾN SĨ QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI

THÁI NGUYÊN - 2017

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC NÔNG LÂM

BÙI THANH HẢI

**NGHIÊN CỨU GIẢI PHÁP QUẢN LÝ
VÀ SỬ DỤNG HIỆU QUẢ ĐẤT TRỒNG LÚA
TRÊN ĐỊA BÀN HUYỆN PHÚ BÌNH,
TỈNH THÁI NGUYÊN**

Ngành: Quản lý đất đai
Mã số: 62.85.01.03

LUẬN ÁN TIẾN SĨ QUẢN LÝ ĐẤT ĐAI

Người hướng dẫn khoa học:

- 1. GS.TS. ĐẶNG VĂN MINH**
- 2. TS. NGUYỄN VĂN TOÀN**

THÁI NGUYÊN - 2017

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu, kết quả nêu trong luận án là trung thực và chưa từng được ai công bố trong bất kì công trình nào khác.

Tôi xin cam đoan rằng các thông tin trích dẫn trong luận án đều đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Tác giả luận án

Bùi Thanh Hải

LỜI CẢM ƠN

Để hoàn thành luận án, tôi đã nhận được sự giúp đỡ tận tình, sự đóng góp quý báu của nhiều cá nhân và tập thể.

Trước hết, tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc tới GS.TS. Đặng Văn Minh, TS. Nguyễn Văn Toàn, với cương vị là người hướng dẫn khoa học đã có nhiều đóng góp to lớn trong quá trình nghiên cứu và hoàn thành luận án.

Tôi xin trân trọng cảm ơn lãnh đạo trường Đại học Nông Lâm - Đại học Thái Nguyên, phòng Đào tạo, khoa Quản lý tài nguyên đã tạo điều kiện về cơ sở vật chất và tinh thần để tôi hoàn thành nghiên cứu của mình.

Tôi xin trân trọng cảm ơn Ban lãnh đạo và các đồng nghiệp tại Văn phòng UBND tỉnh Thái Nguyên, nơi tôi đang công tác đã tạo điều kiện thuận lợi và có những ý kiến đóng góp quý báu trong quá trình thực hiện luận án.

Nhân đây, tôi cũng xin gửi lời cảm ơn đến gia đình, người thân và bạn bè đã động viên, giúp đỡ, tạo điều kiện về mọi mặt cho tôi trong quá trình thực hiện luận án này.

Một lần nữa tôi xin trân trọng cảm ơn!

Tác giả luận án

Bùi Thanh Hải

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH	x
MỞ ĐẦU	1
1. Tính cấp thiết của đề tài	1
2. Mục tiêu nghiên cứu	3
3. Ý nghĩa khoa học và thực tiễn của đề tài	3
4. Những đóng góp mới của luận án	3
Chương 1. TỔNG QUAN TÀI LIỆU NGHIÊN CỨU	4
1.1. Một số vấn đề lý luận và thực tiễn về quản lý, sử dụng đất lúa hiệu quả	4
1.1.1. Một số khái niệm về đất, đất đai, loại sử dụng đất và đất trồng lúa	4
1.1.2. Quản lý Nhà nước đối với đất lúa	7
1.1.3. Sử dụng đất lúa hiệu quả và tiêu chí đánh giá sử dụng đất lúa hiệu quả	8
1.1.4. Những vấn đề thực tiễn trong quản lý và sử dụng đất lúa tại Việt Nam liên quan đến an ninh lương thực	11
1.2. Tình hình quản lý, sử dụng đất sản xuất lúa gạo trên thế giới và Việt Nam	15
1.2.1. Tình hình quản lý và sử dụng đất sản xuất lúa gạo trên thế giới	15
1.2.2. Tình hình quản lý đất đai và sản xuất lúa gạo ở Việt Nam	19
1.3. Những nghiên cứu về đánh giá chất lượng đất đai trồng lúa và khả năng thích hợp của đất đai với trồng lúa ở trong và ngoài nước	23
1.4. Những nghiên cứu về giải pháp, chính sách quản lý và sử dụng hiệu quả đất lúa ở trong và ngoài nước	29
1.5. Tình hình nghiên cứu về giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất lúa trên địa bàn tỉnh Thái Nguyên	32
1.6. Nhận xét từ tổng quan và hướng nghiên cứu của đề tài luận án	34
Chương 2. ĐỐI TƯỢNG, NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU	36
2.1. Đối tượng và phạm vi nghiên cứu	36
2.1.1. Đối tượng nghiên cứu	36

2.1.2.	Phạm vi nghiên cứu.....	36
2.2.	Nội dung nghiên cứu.....	36
2.2.1.	Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội liên quan đến quản lý và sử dụng đất lúa ở huyện Phú Bình.....	36
2.2.2.	Nghiên cứu đánh giá tình hình quản lý và sử dụng đất trồng lúa tại huyện Phú Bình.....	36
2.2.3.	Nghiên cứu đánh giá chất lượng đất đai và khả năng thích hợp của đất đai với trồng lúa trên địa bàn huyện Phú Bình.....	37
2.2.4.	Đề xuất một số giải pháp về quản lý và sử dụng đất lúa hiệu quả đến năm 2020.....	37
2.3.	Phương pháp nghiên cứu.....	37
2.3.1.	Phương pháp thu thập số liệu, tài liệu thứ cấp.....	37
2.3.2.	Phương pháp chọn điểm nghiên cứu.....	38
2.3.3.	Phương pháp thu thập số liệu sơ cấp.....	40
2.3.4.	Phương pháp điều tra, chỉnh lý bản đồ đất.....	40
2.3.5.	Phương pháp lấy mẫu đất lúa phục vụ xây dựng bản đồ độ phì nhiêu đất.....	41
2.3.6.	Phương pháp phân tích mẫu đất.....	41
2.3.7.	Phương pháp đánh giá đất.....	42
2.3.8.	Phương pháp đánh giá hiệu quả của các loại sử dụng đất và kiểu sử dụng đất lúa.....	42
2.3.9.	Phương pháp xây dựng bản đồ.....	46
2.3.10.	Phương pháp xử lý số liệu, phân tích, so sánh.....	48
	Chương 3. KẾT QUẢ NGHIÊN CỨU VÀ THẢO LUẬN.....	49
3.1.	Điều kiện tự nhiên, kinh tế - xã hội huyện Phú Bình có liên quan đến công tác quản lý, sử dụng đất lúa.....	49
3.1.1.	Điều kiện tự nhiên.....	49
3.1.2.	Đặc điểm kinh tế - xã hội.....	53
3.1.3.	Nhận xét chung về điều kiện tự nhiên, kinh tế, xã hội của huyện Phú Bình.....	58
3.2.	Đánh giá tình hình quản lý, sử dụng đất trồng lúa trên địa bàn huyện Phú Bình.....	59
3.2.1.	Tình hình quản lý đất trồng lúa trên địa bàn huyện Phú Bình.....	59
3.2.2.	Tình hình sử dụng đất trồng lúa và hiệu quả của sản xuất lúa trên địa bàn huyện Phú Bình.....	62

3.2.3.	Một số tồn tại trong quản lý và sử dụng đất trồng lúa trên địa bàn huyện Phú Bình.....	89
3.2.4.	Nhận xét chung	95
3.3.	Chất lượng đất đai trồng lúa và khả năng thích hợp của nó với trồng lúa trên địa bàn huyện Phú Bình	96
3.3.1.	Các loại đất trồng lúa trên địa bàn huyện Phú Bình	96
3.3.2.	Chất lượng của đất đai trồng lúa trên địa bàn huyện Phú bình.....	103
3.3.3.	Đánh giá khả năng thích hợp của đất đai với cây lúa trên địa bàn huyện Phú Bình.....	106
3.3.4.	Nhận xét chung	110
3.4.	Một số giải pháp quản lý và sử dụng đất lúa hiệu quả.....	111
3.4.1.	Quan điểm và tiêu chí trong định hướng quản lý sử dụng đất lúa huyện Phú Bình.....	111
3.4.2.	Giải pháp định hướng quản lý và sử dụng đất lúa huyện Phú Bình đến năm 2020.....	112
3.4.3.	Một số giải pháp về quản lý Nhà nước đối với đất lúa	117
3.4.4.	Một số giải pháp nâng cao hiệu quả sử dụng đất lúa trên địa bàn Phú Bình.....	119
3.4.5.	Hoàn thiện hệ thống tưới và tiêu thoát nước phục vụ canh tác lúa hiệu quả	121
	KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ	122
1.	Kết luận	122
2.	Kiến nghị	123
	TÀI LIỆU THAM KHẢO	125
	TÀI LIỆU INTERNET	133

DANH MỤC CÁC KÝ HIỆU, CÁC CHỮ VIẾT TẮT

1	ANLT	An ninh lương thực
2	ANLTQG	An ninh lương thực quốc gia
3	BĐKH	Biến đổi khí hậu
4	BĐS	Bất động sản
5	BNN&PTNT	Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn
6	CNH, HĐH	Công nghiệp hóa, hiện đại hóa
7	CPTG	Chi phí trung gian
8	ĐBSCL	Đồng bằng sông Cửu Long
9	DT	Diện tích
10	DTĐ	Diện tích đất
11	DVD	Đơn vị đất
12	DTGT	Diện tích gieo trồng
13	GCN	Giấy chứng nhận
14	GTGT	Giá trị gia tăng
15	GTSP	Giá trị sản phẩm
16	GTSX	Giá trị sản xuất
17	HQMT	Hiệu quả môi trường
18	HQXH	Hiệu quả xã hội
19	HSĐT	Hiệu suất đầu tư
20	KCN	Khu công nghiệp
21	KHKT	Khoa học kỹ thuật
22	LUS	Hệ thống sử dụng đất
23	LUT	Loại hình sử dụng đất
24	NCS	Nghiên cứu sinh
25	QHSDĐ	Quy hoạch sử dụng đất
26	QLLH	Quản lý linh hoạt
27	QLNN	Quản lý nghiêm ngặt
28	QLSD	Quản lý sử dụng
29	TV	Tiểu vùng
30	UBND	Ủy ban nhân dân

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1.	Thống kê diện tích gieo trồng, năng suất và sản lượng lúa giai đoạn 2000-2014 của toàn thế giới	17
Bảng 1.2.	Thống kê diện tích thu hoạch, năng suất, sản lượng lúa của 10 nước đứng đầu thế giới về gieo trồng lúa từ năm 2000 đến 2014.....	18
Bảng 1.3.	Diện tích đất canh tác lúa, diện tích gieo trồng và năng suất, sản lượng lúa giai đoạn 2000-2016 cả nước	22
Bảng 1.4.	Yêu cầu khí hậu của lúa được tưới.....	24
Bảng 1.5.	Yêu cầu đất và địa hình của lúa được tưới.....	25
Bảng 2.1.	Tổng hợp kết quả lựa chọn các xã để điều tra, khảo sát thu thập thông tin theo tiểu vùng của huyện Phú Bình năm 2013	39
Bảng 2.2.	Phân cấp chỉ tiêu đánh giá hiệu quả kinh tế của các kiểu sử dụng đất trên địa bàn huyện Phú Bình	43
Bảng 2.3.	Phân cấp đánh giá hiệu quả xã hội của các loại sử dụng đất và kiểu sử dụng đất trồng lúa trên địa bàn huyện Phú Bình	44
Bảng 2.4.	Phân cấp đánh giá hiệu quả môi trường của các loại sử dụng đất lúa trên địa bàn huyện Phú Bình	45
Bảng 3.1.	Dân số của huyện Phú Bình giai đoạn 2002 và 2015.....	55
Bảng 3.2.	Tổ chức bộ máy và cán bộ quản lý đất đai trên địa bàn huyện Phú Bình.....	62
Bảng 3.3.	Diện tích, năng suất và sản lượng lúa huyện Phú Bình năm 2013 phân theo các tiểu vùng kinh tế	63
Bảng 3.4.	Biến động sử dụng đất trồng lúa huyện Phú Bình giai đoạn 2002-2013 chia theo tiểu vùng.....	64
Bảng 3.5.	Tổng hợp diện tích các loại sử dụng đất và kiểu sử dụng đất lúa huyện Phú Bình năm 2014	66
Bảng 3.6.	Tổng hợp diện tích các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại tiểu vùng 1 huyện Phú Bình năm 2014	68
Bảng 3.7.	Tổng hợp diện tích các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại tiểu vùng 2 huyện Phú Bình năm 2014	69

Bảng 3.8.	Tổng hợp diện tích các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại tiểu vùng 3 huyện Phú Bình năm 2014	70
Bảng 3.9.	Hiệu quả kinh tế của các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại tiểu vùng 1	72
Bảng 3.10.	Hiệu quả kinh tế các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại tiểu vùng 2	74
Bảng 3.11.	Hiệu quả kinh tế của các loại hình sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại tiểu vùng 3	75
Bảng 3.12.	Hiệu quả xã hội của các loại và kiểu sử dụng đất lúa tiểu vùng 1	77
Bảng 3.13.	Hiệu quả xã hội của các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại tiểu vùng 2	78
Bảng 3.14.	Hiệu quả xã hội của các loại hình sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa tại TV3	79
Bảng 3.15.	Hiện trạng một số tính chất của đất sử dụng cho các loại sử dụng trồng lúa tại tiểu vùng 1	81
Bảng 3.16.	Hiện trạng một số tính chất của đất sử dụng cho các loại sử dụng trồng lúa tại tiểu vùng 2.....	81
Bảng 3.17.	Hiện trạng một số tính chất của đất sử dụng cho các loại sử dụng trồng lúa tại tiểu vùng 3.....	82
Bảng 3.18.	Kết quả phân tích hàm lượng kim loại nặng của đất dưới các loại sử dụng đất lúa trên địa bàn huyện Phú Bình.....	82
Bảng 3.19.	Tổng hợp mức bón phân tại các tiểu vùng so với khuyến cáo cho từng loại cây trồng loại hình sử dụng đất huyện Phú Bình, Thái Nguyên	84
Bảng 3.20.	Tổng hợp liều lượng sử dụng thuốc BVTV cho các cây trồng của các LUT trồng lúa so với khuyến cáo tại huyện Phú Bình.....	85
Bảng 3.21.	Hiệu quả tổng hợp của các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa của tiểu vùng 1 huyện Phú Bình.....	86
Bảng 3.22.	Hiệu quả tổng hợp của các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa của tiểu vùng 2 huyện Phú Bình.....	87
Bảng 3.23.	Hiệu quả tổng hợp của các loại sử dụng và kiểu sử dụng đất lúa của tiểu vùng 3 huyện Phú Bình.....	88